

Preek gehouden op 5 november 2023
in de Westerkerk Amsterdam
1 Koningen 19:9-15a; Matteüs 6:5-8
door ds. Herman Koetsveld

Thema: Herfststilte

Gisteren in de krant: de meeste mensen geven het vrij snel op om het nieuws te blijven volgen van de verschrikkingen van de oorlogen, de olopende internationale en nationale spanningen en dreiging, de talloze natuurrampen en wat niet al. Een en al herkenning wat mij betreft. Het is teveel, te onbegrijpelijk, al je vastigheden te zeer onderuit halend.

En dus trek je je terug. Scherm je je af. Zo goed en kwaad als dat gaat. Weg uit het helle licht van de explosies van onmenselijkheid. Naar de schemer van de ruimte waar misschien even iets van rust te vinden is, stilte te vinden is. Als je dat al gegeven is. 'Hello darkness, my old friend', 'Hallo duisternis, mijn goede vriend, ik wil nog eens met je praten', dichtten Simon en Garfunkel in hun onvergetelijke lied 'The Sound of Silence', het geluid van de stilte.

Hello darkness. De profeet Elia zoekt dat donker. Hij heeft het gehad. Zit er doorheen. Geen energie meer. Geen moed meer. Geen kracht meer om over morgen na te denken. Hoe invoelbaar. Hij vlucht. Weg van alledag. Weg van zijn taken. Weg van de godswoorden die gesproken moeten worden. Weg van de waarheid die zo pijnlijk kan zijn. Weg van alles, misschien nog wel het meest weg van zichzelf. Hij gaat een spelonk binnen. Dat is zo'n ruimte van schemer. Een verborgen plek. Als je niet uitkijkt een plek van meer dood dan leven. Laat mij maar. Nu even niet. Ik kan er niets meer bij hebben.

En uitgerekend daar, op dat moment klinkt een vraag. Dat zul je altijd zien. Juist als je tot rust wilt komen, de stilte zoekt, de lege ruimte betreedt waar niets meer moet en kan, juist dan klinkt er een stem. Met een vraag waar niemand voor kan vluchten. Een vraag die altijd gaat klinken. Juist in die donkere stilte. De verteller zegt dat het een vraag van de Eeuwige is. In elk geval is het een eeuwig gestelde vraag: waarom ben je hier, Elia? Waarom ben jij hier. Waarom ben ik hier? Mijn leven? Waarom? Zin, betekenis, doel? Een vraag van de Eeuwige.

Een antwoord. Laat er een antwoord zijn. Waar gaat mijn leven over? Waarom ben ik hier? Wie ben ik eigenlijk? Het antwoord dat Elia geeft, is

het antwoord dat we eigenlijk altijd wel kunnen bedenken. Dat we meestal ook geven. Antwoord: dit en dat heb ik gedaan. Zus en zo is mijn leven verlopen. Daar en daarvoor heb ik mij altijd hard gemaakt. Mijn gehol en mijn gevlieg is het antwoord op de vraag 'waarom ik hier ben'. Maar ik loop vast door alles wat er in de wereld gaande is. Het is frustrerend. Het heeft ook beslist niet opgeleverd wat ik er ooit van hoopte. Maar ik kan niks beters verzinnen. Laat me alsjeblieft met rust verder. Dat heb ik nodig. 'Ga naar buiten Elia, en ga op de berg staan voor het aanschijn van de Ene.' Wat een uitnodiging. Er moet iets gebeuren om een ander antwoord op het spoor te komen. De berg op, beeld van de nabijheid van de Eeuwige. Moet het dan zo? Dat we moeten opklimmen uit onze zorgelijke beperktheid die zo vermoeit, die zo frustreert, die soms zo wanhopig maakt, die zo lamslaat?

Elia doet het niet. Kan het ook niet. Dat is teveel gevraagd. Wij zijn God niet. Maar hij gaat een stukje, naar de ingang van de spelonk. Een kleine beweging richting het licht. Hij trekt zich niet verder terug in de duisternis. Maar opent zich. En wacht op wat komen gaat. En dat blijkt genoeg. Want hij bevindt zich nu op die grens van donker en licht, van vallen en opstaan, van dood en leven. Die vraag, 'waarom ben je hier' die heeft altijd met God te maken. Maar hoe zit dat dan? Hoe moet je dat begrijpen? Kun je nog wel geloven in God als je het nieuws serieus neemt? Wat een wonderlijk verhaal wordt er verteld. Zo boordevol symboliek en betekenis.

Daar, bij de ingang van de grot, daar op die grens van verborgenheid en de schrikwekkende wereld buiten jezelf, daar ziet Elia wat wij ook zo vaak zien. Van journaal tot je eigen leven. Een enorme storm trekt aan hem voorbij. Krachten die je te boven gaan. Die vernietigen en doen splijten. Die al het kwetsbare en het tedere wegblazen. Krachten waar je geen enkele vat op krijgt. En daarom zo vaak aan God, aan Allah, of welke goddelijkheid dan ook worden toegeschreven. Maar, in die storm, zo'n storm is de Ene niet. God belaagt ons leven niet met een allesvernietigende en wegvagende en stukmakende kracht. Daarin is Hij niet.

Daarna is er een aardbeving. De grond onder onze voeten. De fundamenten waarvan wij dachten of hoopten stevig te staan. Als het tegen zit, golft en beeft het onder ons en weten we ons leven belaagt tot in de grond van ons zijn. De godsdiensten roepen in koor: typisch God om ons daarmee een lesje te leren. Maar de verteller van ons verhaal

herhaalt – en hoe belangrijk dat te lezen: niet in zo'n alles onderuit halende aardbeving is de Ene.

En dan is er een vuur. Alles verterend, alles verschroeiend. Alles dodend wat op zijn weg komt. Vuur van haat. Vuur van macht, vuur van fanatisme, vuur van onmenselijkheid. Vuur waarmee mensen mensen doden. Vuur van gigantische offers ter wille van het eigen gelijk. Niet in het vuur, in zo'n vuur is de Ene.

Waar wel? Hoe wel? Hoe te verstaan en hoe te antwoorden?

Dan, na het vuur, een stem van een zachte stilte. Stilte kun je horen. Elia hoort. Hij omhult zich met zijn mantel. Hij weet, ervaart, begrijpt dat God hem nabij komt, in deze stilte. Stem van een zachte stilte. Gefluister van een zachte bries. Anderen vertalen met 'het suizen van een zachte wind'. Wind, adem, geest, stem.

De verteller zegt niet expliciet dat in de stilte de Ene wel is. Dat suggereert hij. Wat hij vertelt is dat daar, in die zachte stilte de stem opnieuw gehoord wordt: 'waarom ben je hier, wat doe je hier, Elia?' De vraag wordt herhaald. De stilte is nodig om een ander antwoord te vinden, dan alleen de opsomming van alles waar je zo eindeloos druk mee bent en waar je zo eindeloos druk over maakt, met alles wat je onderuit haalt, met alles waar je je voor verbergen wilt.

Jezus wist ervan. Van die noodzaak om in de stille verborgenheid die vraag te horen die ons leidt naar onszelf, naar de ontmoeting met de Ene. Ga je binnenkamer in zegt hij. Geen omhaal van woorden. Geen religieuze toestanden van hoe het hoort en wat moet. Maar gewoon, jouw binnenkamer. Jouw verborgen stilte. Daar te horen wat gehoord wil worden.

Een stem een vraag
eerst een antwoord
van doen en drukte
en alles trekt aan mij voorbij
van storm en beving
van vuur en wanhoop

Een stem een vraag
nogmaals gehoord
in zachte stilte
waar ben je
waarom ben je

waartoe ben je
en daarin de Ene
die zegt: sta op en ga
al is het dwars
door de woestijn

Een stem een vraag
nogmaals gehoord
vandaag, morgen –

Godzijdank. Amen.